

Sport och fritid

Sport och fritid

Den svenska hästsporten är en breddidrott som är tillgänglig för alla, vilket är unikt i jämförelse med övriga världen. Förutom att hästsporten bidrar till en bättre hälsa för utövaren är hästen en vän och en trygghet för många av landets barn och ungdomar.

Folkrörelse

Den svenska ridskolan är med sitt upplägg och sin verksamhet unik. 160 000 ridskole- och motionsryttare finns i Svenska Ridsportförbundet. Med över 550 ridskolor och närmare 1 000 ridklubbar i landet är det ett ansevärt antal människor som är involverade i verksamheten. I genomsnitt når ridsporten ut till mer än fem procent av landets ungdomar mellan 13-20 år. Ridskolan fyller en funktion både som utbildningsanläggning, samlingsplats och fritidsgård för barn, ungdomar och ridsportintresserade.

Ridsporten har gått från att vara totalt mansdominerad till att bli en av världens mest jämlika sporter. Fram till 1960-talet var ridning en sport nästan enbart för män, sedan klev tjejerna fram och tog plats. Idag är det den enda olympiska gren där män och kvinnor i olika åldrar tävlar mot varandra på lika villkor.

Travbanornas (32 med totalisator och 43 utan) utbredning över landet visar att travet är en folksport med en stark regional förankring. Travets ungdomsverksamhet växer sig allt starkare och bedrivs i stort sett över hela landet. Ungdomstravet har sedan starten 1994 ökat kraftigt och är idag nästan rikstäckande. Travet har bedrivit en organiserad ungdomsverksamhet sedan mitten på 1990-talet. 1994 startades den första travskolan, enligt modell från ridskolorna, för att kunna erbjuda hästintresserade att lära sig mer om trav och travhästar. Ungdomstravet har sedan dess ökat kraftigt och omfattar idag cirka 20 000 aktiva barn och ungdomar, samt ännu fler som deltar i någon prova-på-verksamhet.

Näst största sporten i Sverige

Svenska Ridsportförbundet verkar för att främja ridning, körning och voltige som motion, folksport och tävlingsidrott. Nära tusen klubbar med sammanlagt närmare 200 000 medlemmar är anslutna. Förbundet är uppbyggt kring sektionerna ungdom, utbildning och tävling, som finns på riksnivå, distriktsnivå och klubbnivå. Sektionerna arbetar med att utveckla och förbättra verksamheten på respektive område. Den högsta instansen är förbunds-

styrelsen, som fattar beslut på riksnivå. Förbundet har nitton ridsportdistrikt. Distrikten svarar för den regionala samordningen och utvecklingen. De har direktkontakt med klubbarna och är länkar mellan klubbar och förbund. De flesta av dem har en anställd distriktskonsulent.

Cirka 520 ridskolor är knutna till Svenska Ridsportförbundet. Det antal personer som aktivt deltog i regelbunden ridskoleverksamhet genomgick en snabb utveckling under 1970- och 1980-talet, då många nya ridskolor tillkom. Under de senaste 5-10 åren har utvecklingen stagnerat något och antalet ridskoleelever har varit relativt konstant.

Kommunens förhållande till ridskolan

Ridskolornas expansion blev möjlig tack vare kommunernas engagemang i sport och idrott under de aktuella decennierna. Insatserna riktades mot aktivitet för breda ungdomsgrupper, där framför allt flickornas hästintresse balanserades mot insatser inom typiska pojkidrotter som fotboll och ishockey. Ofta tog kommunerna på sig att bygga ridanläggningar som de senare också tog ägaransvar för. Ridklubben arrenderade ridanläggningen av kommunen och kunde sedan själv bedriva ridskola med egna hästar, alternativt arrendera ut ridskoleverksamheten till fristående entreprenör och driva övrig ridklubbsaktivitet i egen regi. I en del fall köpte ridklubbar in ridanläggningen från kommunen och tog över ägaransvaret helt. Ett flertal kombinationer av ägande och arrende förekommer idag. Ridskolorna kan också vara föreningsdrivna eller privat drivna. Vilken kombination som har valts i det enskilda fallet bestäms bland annat av klubbens och kommunens ekonomi. Har kommunen dålig ekonomi finns starka krafter för att förmå klubben att ta över ansvaret för anläggningen. Är klubbens ekonomi stark ligger det nära till hands för den att ta över anläggningen. Fortfarande ägs ett stort antal ridskolor av kommunerna och enligt SvRF är intresset för att stimulera ridskoleverksamheten från kommunerna sista fortfarande stort.

Flicksport

Enligt SvRF utgörs ridskoleeleverna till cirka 85 procent av flickor och kvinnor. Cirka 65 procent av eleverna utgörs av barn och ungdomar under 18 år. För många av landets barn och ungdomar, framför allt för flickor, är stallet och den lokala ridskolan en trygghet. Ridskolan är oftast öppen sju dagar i veckan, 365 dagar per år, ofta 8-22, vilket innebär att i stallet finns det alltid en vän, en vuxen och något att göra.

Fostran

Många av dagens barn och ungdomar saknar sysselsättning. De går miste om lärdomar som att ta ansvar, att hjälpa till, att samarbeta, att arbete lönar sig och att det uppskattas. Men viktigaste av allt, alla som har möjlighet att växa upp med hästar har alltid någon att krama och en vän som alltid lyssnar och skänker tröst.

Att ta hand om och sköta ett så stort djur som hästen kräver mycket av oss som människor. Inför hästen måste människan lära sig att vara en lugn, trygg och pålitlig ledare. Hästen är ett flockdjur och läser av vårt kroppsspråk. Det blir tydligt för ett barn hur han eller hon ska uppföra sig i stallet, reglerna är lätta att förstå. Hästen ger en direkt respons på barnets sätt att berätta vad han eller hon vill att den ska göra. Det gäller allt från att sköta, leda och rida den. Hela tiden är det viktigt att tydligt visa hästen vad man vill att den ska göra.

För varje gång barnet varit i stallet och tränat utvecklar det kommunikationen och det märks tydligt på hur hästen svarar på barnets signaler. Detta höjer barnets självkänsla betydligt och kontakten med hästen ökar för varje gång. Hästen är helt utlämnad och den ömsesidiga kontakten stärks av att barnet borstar, smeker och tar ansvar för hästen.

Enligt studier mognar barn som har kontakt med hästar mycket fortare än andra barn. De har också lättare att anpassa sig socialt och lättare att uttrycka sig och knyta kontakter. Ungdomar som har mycket kontakt med djur har bättre självförtroende. De som växer upp med djur tar också ett större socialt ansvar och har en större förmåga att känna empati.

För att garantera kvaliteten och hålla hög nivå på personalen arbetar Svenska Ridsportförbundet för att ansluta alla anläggningar som förmedlar ridskoleutbildning. Detta gör ridningen så säker som möjligt, ställer höga krav på utbildares kompetens och medvetenhet om ridsportens risker.

Ridskolornas Riksorganisation (RRO) har till ändamål att tillvarata Sveriges ridskolors gemensamma intressen. De viktigaste frågorna är att arbeta för att ridskolorna ska utvecklas till samhällsnyttiga företag och påvisa god hästhållning och ridutbildning. De arbetar även för att samhället och dess företrädande myndigheter ska beakta ridskolornas betydelsefulla funktion som fritidsgårdar.

Sviktande ekonomi

Många ridskolor dras idag med sviktande ekonomi. Detta gäller framför allt ridskolor utanför storstadsområden. Förutom att fostra barn och ungdomar för deras fortsatta intresse för hästar och ridning så förvaltar ridskolorna ett stort kapital, både i byggnader och djur. Det är därför viktigt att förtroendevalda styrelseledamöter och den anställda personalen har en adekvat utbildning och kompetens för att ansvara för och driva en ridskoleverksamhet. För att utveckla och stärka ridskoleverksamheten runt om i landet driver Svenska Ridsportförbundet särskilda kompetensutvecklingsprogram ”Ridsportens affärsskola”, på både regional och nationell nivå. Ett av syftena är att ge deltagarna fördjupad kunskap om ridskolan som företag inom områden som ledarskap, kommunikation, ekonomi, juridik och arbetsgivaransvar.

Renovera eller bygga en kommunal ridskola

Hos Svenska Ridsportförbundets distrikt finns råd att få när kommunen planerar investering i stall, ridhus och utebanor. Ridsportsförbundets kansli erbjuder expertrådgivning. Viss information är tillgänglig på www.ridsport.se. Broschyrmaterial kan också rekvireras från SvRF.

Integration med hjälp av hästen

Hästar och hästsport skulle i högre grad än i dag kunna fungera som en positiv förändringskraft inom integrationsområdet. Genom sin attraktionskraft och öppenhet för alla kan hästsporten vara en naturlig väg in i samhällsgemenskapen. Men det finns stora sociala, regionala och könsmissiga skillnader i utövandet av idrott. Undersökningar visar att flickor från invandrarfamiljer idrottar minst av alla ungdomar.

Invandrarungdomar är kraftigt underrepresenterade inom såväl rid-, trav-, som galoppsporten. Det finns förmodligen flera orsaker till detta. Det kan handla om att det i vissa kulturer inte finns någon tradition kring hästsporten, att ridning inte får lika mycket stöd som andra sporter och därför är en relativt dyr sport. I många invandrarfamiljer saknas dessutom ridskolor eftersom underlaget är för litet för att skapa förutsättningar för ekonomisk lönsamhet. Närheten till hästar och utövandet av olika hästsporter är i sig positivt på många olika sätt. Det handlar om motion och de i övrigt hälsofrämjande effekter som kontakter med hästen för med sig. Barn med invandrarbakgrund har inte heller samma möjligheter som barn födda av svenska föräldrar att komma ut på landsbygden. Familjen och släkten saknar förankring på så många platser i Sverige. Däremot har dessa barn ett ännu större behov av att få uppleva och

Ridskolan är idag en "frizon" för ungdomar – främst tjejer. Här kan man "vara sig själv". Ett kommunalt stöd till eftermiddagsverksamhet och fritidsledare är ett smart sätt att investera i ungdomars fritid

lära känna sitt nya hemland ur flera olika perspektiv. Att få komma ut i ett stall ger förutom det terapeutiska samspelet med hästarna även en närhet till naturen och nya infallsvinklar inför den egna framtiden. Att se och uppleva hur familjer utanför staden bor och lever kan förändra deras framtidssyn radikalt och ge upphov till nya drömmar och visioner. Detta är i sig skäl för att alla ungdomar, även invandrarungdomar, ska få möjlighet att stifta bekantskap med hästvärlden. Därutöver erbjuder hästsporterna en möjlighet för invandrarungdomar att på sin fritid få mer kontakt med andra ungdomar.

Forskning

Lena Forsberg forskare på Luleå universitet har skrivit avhandlingen, *Att utveckla handlingskraft* som publicerades hösten 2007. Avhandlingen handlar om ridskolan som arena för identitetsskapande processer hos flickor. Resultatet visar att det är flickornas förmåga att interagera med hästen som gör att ridning skiljer sig från andra fritidsintressen. Hästens inte helt ofarliga karaktär gör att flickorna tvingas bli tydliga och bestämda, vilket gör att en självbild av handling, mod och tydlighet utvecklats. Flickorna skiljer sig därmed från andra flickor utanför stallet och anser själva att det står emot traditionella förväntningar på hur flickor skall uppträda och vara.

Uppsatser och studier ur ett genus- och kulturperspektiv börjar komma. Sara Berglund, etnolog vid Lunds universitet, har fokuserat på travsporten. Ann-Cristin Winroth vid Umeå universitet har skrivit om kulturen kring islandshästar och islandssidning. Vid Lindköpings universitet, *Tema genus*, har Nina Nikku forskat om flickor och kulturen i stallen. Hon menar att hästen ger flickan eller kvinnan makt genom att kontrollera en häst som ju väger ca ett halvt ton. Detta ger flickorna "girlpower", fast de inte behöver ses som kvinnor i traditionell mening. I ett jämställdhetsperspektiv är ridsporten intressant, kvinnor och män tävlar i samma kategorier, här finns ingen uppdelning i dam- eller herridrott. Hästen gör alla till människor, oavsett kön.

Vad kan kommunen göra?

- *Tilldela flickors idrott med häst lika stora resurser och ta den på samma allvar som pojkars idrotter. Påvisa jämställdheten för att minska missnöjet och eventuella missförstånd.*
- *Ge grundskoleelever möjlighet att få rida och köra häst, till exempel i gymnastikundervisningen, vid friluftsdagar eller som fria aktiviteter.*
- *Gör jämställdhetsanalyser vid fördelning av föreningsstöd och liknande.*
- *Starta projekt eller ge ekonomiskt stöd till projekt mellan till exempel ridskolor och skolor med många barn med invandrar bakgrund.*

Fakta och information hämtat från:

Lis-Lott Andersson, Stall Humlamaden, www.humlamaden.com

SvRF, www.ridsport.se

STC, www.trausport.se

Svensk Galopp, www.svenskgalopp.se

Manimalisrapporten – Sällskapsdjur, 1995

Hästen i politiken, 2006, NS

